

TRANSFORMĂRI ÎN RAPORTUL ARTĂ – ÎNVĂȚARE ȘCOLARĂ

Marina MORARI, dr., conf. univ.
 Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte,
 Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți

Abstract: *Art education is a fundamental component of the curriculum, because it is closely linked to the intellectual, social, cultural and emotional development of the student. The status of the arts in the education system is configured from two perspectives: art as a school subject, art as an artistic activity. The article characterizes and describes the opportunities to learn the arts in the context of the pandemic situation.*

Keywords: *Art education, music education, artistic activities, fields of artistic knowledge, learning activity.*

În sistemul de învățământ general deseori se atestă preconcepții în legătură cu contribuția artelor și a disciplinelor artistice în formarea personalității elevilor. Este de subliniat că „obiectele referitoare la palierul de sentimente și valori au același drept în „cetatea” școlii” [2, p. 114].

Promovarea artelor prin educație nu trebuie privită ca un element suplimentar, adăugat disciplinelor școlare. Așa cum atenționa academicianul Dm. Kabalevski, autorul unei concepții de educație muzicală recunoscută în plan mondial, muzica nu este un supliment la viață, ci însăși viață. „Scopul educației estetice urmărește să-i învețe pe oameni să înțeleagă „legitățile frumosului”, să le urmeze în viața de toate zilele. Prin urmare, educația estetică a copiilor/tinerilor se întemeiază pe activitățile artistice și de creație [8, p. 17].

În una din cele mai vechi instrucțiuni pentru instituțiile de învățământ general „*Cinq mémoires sur l’instruction publique*” (1791), elaborată de filosoful și matematicianul Nicolas de Condorcet, se insistă asupra recunoașterii dreptului egal dintre arte și celelalte discipline școlare. Nu există altă cale în dezvoltarea prosperă a societății decât calea prin care se reduce inegalitatea accesului la artă și cultură [apud: 4, p. 30].

Educația artistică este o componentă fundamentală a curriculumului, pentru că e strâns legată de dezvoltarea intelectuală, socială, culturală și emoțională a elevului prin studiul teatrului, artelor vizuale, dansului și muzicii. Noțiunea de educație artistică este interpretată ca proces individual continuu de autodesăvârșire spirituală a personalității prin multiple forme de contact cu arta. Atât prin specificul și conținutul său, cât și prin posibilitățile sale formative, muzica și artele plastice solicită nu numai fondul intelectual al elevului, ci, mai ales, pe cel afectiv, cu implicații directe în declanșarea unor stări, a unor trăiri și sentimente, făcându-l sensibil în fața marilor probleme ale vieții, contribuind la creșterea unui suflet frumos, armonios, cu o aleasă educație pentru valorile spirituale, cu extinderi în ținuta etică individuală, morală, civică etc. Cunoscând/ valorificând lumea prin potențialul artelor, elevul se cunoaște/ se construiește pe sine ca ființă spirituală - nivelul suprem al oricărei educații.

Statutul artelor în sistemul de învățământ se configurează din două perspective: 1. Artă ca disciplină școlară: se studiază prin intermediul literaturii, muzicii și artelor plastice; 2. Artă ca activitate artistică în sistemul de învățământ corespunde compartimentului de educație estetică și se desfășoară în cadrul educațional extracurricular și extrașcolar. Disciplinele ariei curriculare Arte reunesc educația muzicală și educația plastică.

În ciuda diferitor definiții și diferențe de conținut ale educației artistice, într-o formă sau alta, **activitățile artistice fac parte din politicile educaționale aproape în toate țările lumii.** Deși se poate argumenta prezența educației artistice în politica educațională, aceasta nu reprezintă garanția unei calități corespunzătoare. Este semnificativ faptul că la nivel guvernamental, cel puțin, este recunoscută valoarea artei în educația copilului. Chiar și în țările sau statele în care locul educației artistice este diminuat în învățământul general, există cel puțin recunoașterea tacită că arta este importantă prin experiența artistică și implicarea copiilor în viața culturală a țării.

Există o diferență considerabilă între ceea ce este necesar de realizat în domeniul educației artistice și calitatea curriculumurilor la disciplinele artistice, de fapt în școli [1, p. 73]. Se pare că există o prăpastie între opinia generală privind rolul artei în educația copiilor și neimplicarea sau așa-zisul *laissez-faire* în ceea ce privește controlul calității educației artistice a elevilor.

Dacă acceptăm faptul că prin intermediul activităților artistice se realizează educația artistică, de aici poate fi dedusă **destinația activităților artistice**, valabile pentru toate domeniile (teatru, coregrafie, literatură, muzică, artele plastice etc.). O operă de artă este un obiect care întruchipează un sens. Prin varietatea activităților artistice elevii descoperă sensurile operelor de artă, fie prin receptare, fie prin creație. Dacă activitățile artistice reprezintă manifestări exterioare ale artelor, forme de a face artă, apoi actul artistic – o trăire interioară, o comunicare ca experiență specifică, profund spirituală. **Valoarea fundamentală a artei poate fi descoperită și însușită prin activitățile artistice** exprimate, respectiv, prin: a reproduce, a produce forme inedite, a exprima o lume interioară [5, p. 47].

„Copilul implicat în activitățile artistice suferă o triplă condiționare: (1) *valorică* (oferită de calitatea operei de artă, inclusiv spirituală), (2) *socială* (implică mijloacele formative instituționale și de opinii cu care copilul intră în contact), (3) *psihologică* (în care este angajat întregul sistem cognitiv, afectiv și motivațional)” [3, p. 116].

Varietatea activităților artistice condiționează succesul procesului de educație în cadrul unei lecții. Cultura artistică a elevilor nu poate fi formată în afara activităților practice, în care elevul activ comunică, interacționează cu arta/ fenomenul artistic.

Cantitatea tipurilor de activități artistice reunite într-o lecție nu garantează succesul în atingerea obiectivelor propuse spre realizare. Pentru aceasta este necesară abordarea integrată în organizarea lecției, în care toate activitățile se subordonează unei teme, iar demersul lecției asigură un proces de formare/ dezvoltare artistică a elevului. [7, p. 56]. După opinia autorilor L. Dmitrieva și N. Cernoivanenko, realizarea **abordării întregre a lecției** este posibilă în teamei unei formări metodologice adecvate a cadrelor didactice (1), când sunt conștientizate valorile tipurilor de activitate artistică (2), fiecare activitate în parte își aduce aportul său în educație (3) și totodată activitățile se completează reciproc (4), interacționează între ele în așa fel, încât construiesc un proces integrat al educației [idem, p. 53].

La lecțiile de educație muzicală pot fi dezvoltate direct și indirect competențele din sistemul de competențe-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți, contribuind la împlinire și dezvoltare personală, incluziune socială și inserție profesională. Arta muzicală poate deveni mijloc de educație, care nu se limitează la domeniul estetic și poate să se extindă spre domeniile extraestetice. Prin potențialul artei muzicale, spre exemplu, pot fi formate/ atinse competențele a învăța să înveți, sociale, civice etc. Conținutul/ imaginea creației muzicale poate deveni mijloc de educație, formare, instruire etc. – cultivare a culturii personalității elevului.

În vederea realizării scopului și funcțiilor educației muzicale din perspectiva curriculară, profesorii își vor orienta activitatea educațională spre:

- implicarea tot mai activă a elevilor în actul propriei lor instruirii, educări, deveniri prin intermediul muzicii la lecție și în activitățile extracurriculare;
- respectarea principiului modular de organizare a unităților de conținut (principiul tematismului) la lecțiile de educație muzicală;
- armonizarea/ integrarea/ complementarea domeniilor de educație muzicală (audiție, interpretare, creație, reflecție) în cadrul fiecărei lecții / ore de educație muzicală;
- realizarea contactului viu cu fenomenul muzical-artistic (prin audiția creațiilor muzicale de valoare/ în interpretare artistică de înaltă prestație, interpretarea cântecelor autentice și cântecelor din patrimoniul național);
- utilizarea înregistrărilor calitative cu muzica din repertoriul pentru activitatea de audiție;
- asigurarea accesului elevilor la valorile muzicii din perspectiva (a) palierele muzicale: muzică populară, muzică religioasă, muzică academică, muzică de divertisment; (b) muzicii naționale și muzicii universale; (c) varietății genurilor și stilurilor muzicale; (d) varian-

telor de interpretare (la diferite instrumente, cu acompaniament de pian sau orchestră, de interpreți diferiți etc.).

În condițiile crizei epidemiologice COVID-19, este recomandabilă o prioritizare curriculară. În condițiile realizării activităților de învățare la distanță venim cu un șir de recomandări, care necesită corelarea acestora cu fiecare unitate de învățare în parte. Cadrele didactice vor ține cont de prioritizarea curriculară: (a) În realizarea proiectării didactice de lungă și de scurtă durată; (b) În proiectarea/alegerea probelor de evaluare. În condițiile specifice de organizare a procesului educațional, conceptul demersului didactic se va axa pe următoarele prevederi: 1. plasarea accentului de pe predare pe actul de învățare, de pe învățarea față în față pe învățarea individuală/de sine stătătoare; 2. plasarea accentului pe însușirea tehnicilor de învățare individuală/de sine stătătoare și pe aplicarea lor în studierea materiei noi; 3. cadrul didactic va propune elevilor algoritmul de acțiuni și metode/ tehnici de învățare pentru fiecare lecție care sunt cele mai relevante privind studierea unităților de conținut din curricula.

Probele de evaluare în contextul învățării la distanță pot fi realizate având în vedere următoarele:

- **Cultura de interpretare muzicală** a elevilor poate fi evaluată frontal numai cu prezența fizică a elevilor în clasă și individual prin prezentarea înregistrării audio a interpretării cu sau fără acompaniament. Calitatea înregistrării piesei pentru cânt este în funcție de dispozitivul de înregistrare utilizat de către elev și calitatea fonogramei la piesa vocală propusă de profesor.
- **Cultura de audiție a muzicii** poate fi evaluată prin probe practice și scrise. Tehnologiile de cunoaștere a muzicii, utilizate în cadrul audiției, pot fi totodată și sarcini pentru evaluare.
- **Testele de cunoștințe** nu pot epuiza integral proba de evaluare inițială. Cazul în care se utilizează un test de cunoștințe, el va reprezenta 1/4 din numărul total de sarcini din proba de evaluare, cu referire la unitățile de conținut studiate în clasa precedentă și consolidate în perioada de recuperare (în clasele a III-a – a VIII-a).

La o lecție realizată la distanță se vor utiliza 1-2 aplicații adecvate domeniului artistic, în special educației muzicale. Pentru a diversifica lecțiile desfășurate la distanță pot fi studiate autodidact și utilizate [6, p.7]:

- Tabla interactivă Jamboard, Open Board, Story Jumper, Learning apps;
- Audacity Dableboard, Kinderpedia, A Web Whiteboard;
- Cărți video Story Jumper, Book Creator;
- Redactarea materialelor audio-video cu Audacity: <https://audacity-free.ru/>;
- Exprimarea opiniei pe un subiect comun cu aplicația Padlet: <https://ro.padlet.com/>;
- Editarea unui material video cu aplicația Shotcut: <https://shotcut.org/>;
- Adăugarea melodiei pe fundalul unei înregistrări audio cu aplicația Audacity;
- Crearea unui video prin înregistrarea ecranului cu Free Cam și aplicația: <https://www.freescrrenrecording.com/>
- Animația imaginii cu aplicația Canva: <https://www.canva.com/>;
- Convertirea unui video în formatul mp4 cu aplicația: <https://www.zamzar.com/>;
- Platforma Adservio, Google Claasroom, Google Meet, Skype.

Studiul muzicii la lecțiile de *educație muzicală* în instituțiile de învățământ general (clasele primare, gimnaziu) este axat pe următoarele **domenii de activitate muzicală**: audiție, interpretare, creație muzicală și reflexiune. Dacă *auduția, interpretarea și creația* sunt activități muzicale care se pot desfășura separat (ca activități) și integrat (ca metode integrate în alte activități), atunci *reflexiunea* nu se desfășoară separat, ci integrat fiecărei din activitățile muzicale practice. Prin urmare, când elevii audiază muzica, sensurile creației muzicale se descoperă prin reflexiune, când elevii interpretează muzica, prin refrexione se conturează exprimarea prin muzică etc. Amintim că reflexiunea presupune activitatea de conștientizare a percepției, a datelor simțurilor și trăirilor lansate de muzica audiată/ interpretată; presupune o activitate în care se stabilește legătura dintre gândirea și simțirea muzicii în contextul temei lecției. Prin reflexiune

se descoperă legitățile muzicii (formulate într-o variantă accesibilă în temele modulelor și uni-tăților de conținut curriculare), se gândește și se construiește legătura muzicii cu viața, se formează totalitatea valorilor spirituale ca manifestări ale culturii muzicale a elevilor.

Este evident, că învățarea la distanță la lecțiile de educație muzicală nu pot diminua valoarea formativă a tuturor activităților muzical-didactice, dar, totuși, există anumite specificații cu referire la modalitățile de abordare a acestora din perspectiva bugetului de timp și a calității emiterii/receptării muzicii.

Pentru buna desfășurare a lecțiilor de *Educație muzicală* la distanță, se recomandă:

- **Audiția muzicii** să se realizeze ca activitate independentă (cu durata sunării creației de la 1,5 – până la 2 minute în clasele primare, până la 2,5 minute în clasele a V-a – a VI-a și până la 5 minute în clasele a VII-a și a VIII-a). Durata piesei audiate nu afectează metodologia activității de audiție, care reunește cinci pași încetățeniți în practica pedagogiei muzicale (1. Cuvânt introductiv, 2. Audiția muzicii, 3. Analiza-caracterizare a muzicii, 4. Re-audiția unui fragment sau integrală a creației, 5. Valorizarea muzicii în raport cu tema lecției). Profesorul va propune linkul piesei pentru audiție și sarcini concrete pentru realizare în timpul receptării muzicii (pentru pasul 2 și 3 din metodologia audiției). Elevii audiază creația muzicală independent, la propria sursă de receptare: laptop/ computer conectat la internet. Apoi, elevii vor fi implicați în analiza-caracterizare a valorilor creației muzicale (trăire, imagine, expresivitatea limbajului, forma de organizare) în raport cu tema lecției. Această activitate poate integra activități sincrone și asincrone, precum: (a) tehnici de cunoaștere a muzicii prin interpretare (fredonarea frazei/ melodiei, improvizarea ritmică, comentariul muzical etc.), (b) tehnici de creație muzicală elementară (reprezentarea conturului melodic, elaborarea partiturii ascultătorului, alcătuirea acompaniamentului la instrumente muzicale pentru copii etc.). Bugetul de timp pentru activitatea de cunoaștere prin audiție nu va depăși 15 minute.
- **Interpretarea muzicală** (vocală, corală, instrumentală, vocal-instrumentală etc.) se va realiza în variantele: (a) sincronizat – ca interpretare concomitentă după modelul sonor propus de profesor, cu microfonul închis la elevi; (b) consecutiv (asincron) – interpretare independentă a elevilor, desfășurată după demonstrarea modelului de interpretare de către profesor. În ambele variante după prezentarea interpretării-model a piesei vocale, se va realiza analiza-caracterizare a muzicii în raport cu tema lecției. Apoi, se va expedia elevilor modelul sonor pentru exersare și învățare. Elevii demonstrează învățarea interpretării muzicale a unei piese vocale numai individual, la lecția următoare sau peste 1-2 lecții.
- **Creația muzicală elementară** poate reuni improvizații de ritm/ melodie, crearea acompaniamentului, muziciere, mișcări ritmice/ de dans, joc muzical etc. Metodologia de realizare a unor tehnologii muzicale autentice se regăsește în manualele de *Educație muzicală* pentru clasa a II-a și a III-a (editate în 2019 și 2020). În desfășurarea activităților de creație muzicală se vor respecta următorii pași: (a) expunerea sarcinilor, algoritmului de acțiune, (b) elaborarea/ demonstrarea modelelor, (c) exersarea interpretării modelului (cu suport audio/ video înregistrat prealabil), (d) realizarea artistică a activității de creație, (e) evaluarea/ autoevaluarea rezultatelor atinse în baza descriptorilor. Activitatea de creație poate fi realizată individual/ în grup, în temeiul unei liste cu sarcini concrete - pași de realizare.

În concluzie, constatăm faptul că învățarea disciplinelor artistice în școala de cultură generală, în orice context social, economic, epidemiologic etc. își păstrează caracterul imperativ și valoric. În raport cu învățarea școlară, științele și artele îndeplinesc roluri complementare. Cu mijloace și instrumente diferite, artele și științele completează cunoașterea elevului despre sine și lumea înconjurătoare.

Bibliografie:

1. BAMFORD, Anne. *The Wow Factor: Global research compendium on the impact of arts in education*. Berlin: Waxmann Münster, 2009
2. CUCOȘ, Constantin. *Educație estetică*. Iași: Polirom, 2014

3. *Educație artistică în preșcolaritate: Ghid teoretico-metodologic.* /M. Morari, V. Pâslaru, L. Alekseeva [et al.]; coord.: Marina Morari, Vladimir Pâslaru; Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți. Chișinău: Pontos, 2016
4. KERLAN, Allain. *L'art pour éduquer? La tentation esthétique: contribution philosophique à l'étude d'une paradigme.* Québec: Les Presses de L'Université Laval, 2004
5. POUIVET, R. *Ce este o operă de artă?* Iași: Editura Fundației academice AXIS, 2009
6. REPERE METODOLOGICE privind organizarea procesului educațional în învățământul gimnazial la disciplina Educație muzicală în anul de studii 2020-2021, aprobate prin Ordinul MECC nr. 839 din 18 august 2020/ Coord. V. Gaiciuc, autori: M. Morari, P. Zavatîn, Chișinău, 2020.
7. ДМИТРИЕВА, Людмила, ЧЕРНОИВАНЕНКО, Наталья. *Методика музыкального воспитания в школе: Учеб. Пособие для студ.сред.пед. учеб. Заведений.* 2-е изд. Москва: Издательский центр «Академия», 1998
8. КАБАЛЕВСКИЙ, Дмитрий. *Как рассказывать детям о музыке?* Москва: Просвещение, 2005